

Fıtır Sadakası ve Fıkhi Hükümleri

Fıtır Sadakası ve Fıkhi Hükümleri
Fıtır Sadakası ve Fıkhi Hükümleri Fıtır Sadakası ve Fıkhi Hükümleri Fıtır Sadakası ve Fıkhi Hükümleri "oruca"
a"cedil;mak", fıtır da "yaratılış" anlamına gelir. Tırk"cedil;e'de fıtır şeklinde s"ylenen "fıtır sadakası" din" bir terim olarak ş"yle tanımlanabilir: "Ramazan bayramına kavuşan ve temel ihtiya"ları dışında belli bir miktar mala sahip olan m"sl"manların kendileri ve vel"yetleri altındaki kişiler i"cin yerine getirmekle y"ml" oldukları mal" bir ibadet"tir. Fıtır sadakasına baş zek"tı ve beden zek"tı da denmektedir. Bu isimlendirmeler onun şahsa bağı, şahıs başına konmuş bir mal" y"ml" olması "zellğine dayanmaktadır. Fıtır sadakası, ramazan orucunun farz olduğu hırc" 2. yılın Ş"ban ayında, zek"tan "nce farz kılınmıştır. Din" bir y"ml"l" oluşunun dayanağı hadislerdir. Bu hadisler aynı zamanda Hz. Peygamber devrindeki fıtır sadakası uygulamalarını da göstermektedir. Abdullah b. "mer'in rivayetine göre: "Hz. Peygamber fıtır sadakasını 1 s" ("hurma ve 1 s" arpa olmak "zere k"le, erkek, kadın, k" ve b"y"klere farz kılmış ve insanlar (bayram) namazına "kmadan "nce verilmesini emretmiştir" (Buh"r" ", "Zek"tı", 76; M"slim, "Zek"tı", 12). Bu konuda Eb" Sa"d el-Hudr"den gelen bir rivayet de ş"yledir: "Biz Peygamber devrinde fıtırı yiyecek maddelerinden 1 s" olarak verirdik. O zaman bizim yiyeceğimiz arpa, kuru "z"m, hurma ve keş (yağı alınmış peynir) idi " (Buh"r" ", "Zek"tı", 74). Yukarıdaki hadislerin yanı sıra hemen b"t"n kaynaklarda fıtır sadakası ile ilgili benzer anlamda başka hadisler de nakledilir. Bu konudaki hadislerin değerlendirilmesi ile d"rt fıkıh mezhebinde fıtır sadakası emrinin kesin ve bağlayıcı bir y"ml"l" i"cedil;diği sonucuna varılmıştır. Ancak b"yle bir durumda farz ve v"cip terimlerini eş anlamlı kullanan ve h"km"n dayanağını oluşturan delilin zann"lik ve kat"lığı arasında fark g"zetmeyen Ş"fi", M"lik" ve Hanbel"ler fıtır sadakasının farz olduğunu s"ylemişlerdir. Hanef"ler ise, ilgili hadislerin rivayet yollarını dikkate alarak fıtır sadakasının farz değil, v"cip olduğu g"r"ş"ne varmışlardır. Hanef"ler'e g"re farz, kesin delil ile sabit olan h"km"r; v"cip ise zann" delil ile sabit olan h"km"r. Ancak v"cip de farz gibi amel" y"nden gereklilik ifade eder. Bunun i"cedil;in Hanef"ler'e g"re de fıtır sadakası, yerine getirilmesi gerekli mal" bir ibadettir. İfa edilmemesi din" sorumluluğu ve "hirette cezayı muciptir. A) FITİR SADAKASININ "NEMİ Abdullah b. Abbas'tan rivayet edilen bir hadiste fıtır sadakasının, oru"ları gereksiz ve "cedil;irkin s"zlerinden (g"nahlarından) arındırmak ve yoksullara gıda temini i"cedil;in farz kılındığı bildirilir (Eb" D"v" d, "Zek"tı", 17; M"sned, II, 277). Hadisten anlaşıldığına göre fıtır sadakası, oru" tutan m"sl"manın, oru"luya yakışmayan davranışlarla zedelenen ibadetinin eksikliklerini tamamlar, aynı zamanda yoksulların bayram sevincine katılmalarını sağlar. Fıtır sadakası -zek"tan farklı olarak- geniş bir m"kellef kitlesi tarafından yerine getirilir. Bu sayede her m"sl"man, yoksul din kardeşine mal" yardımda bulunmanın sevincini yaşar, devamlı başı almanın ezikliğinden bir an i"cedil;in dahi olsa kurtulur. Ramazan boyu tuttukları oru"larla ruh yapıları g"cedil;lenen fakirler, madd" y"nden de

güncel; kazanarak zenginlerle birlikte ve aynı coşku ile bayrama iştirak ederler. Karşılıklı sevgi ve kardeşlik bağları pekişir; böylece toplumda kaynaşma, paylaşma ortamı oluşur. B) FITİR SADAKASIYLA MÜKELLEFİYET Fıtır sadakasının dinen gerekmesinin (vücûb) sebebi, ilgili hadislere dayanılarak "sağ olma" (sağ olarak ramazan bayramına kavuşmuş olma) şeklinde belirlenmiştir. Bu yüzden, fıtır sadakası, fıkıh eserlerinde "baş" a izâfe edilerek "zekâtü'r-re's" (baş zekâtı) şeklinde anılmıştır. Bir başka anlatımla, fıtır sadakası yükümlülüğü, yüce Allah'ın kişiye (ve velâyeti altındakilere) canını bağışlamış olmasına karşılık bir şükran davranışı olmak üzere konmuş bir hükümdür. Bu sebeple fıtır sadakası Türkçe'de "can, baş sadakası" diye de anılır. Ayrıca bu ibadet o yılın oruç farîzasını eda edebilen müslüman bakımından, bunu nasip etmesinden ötürü ulu yaratanına şükürde bulunma anlamı da taşır. Nitekim Şâfiîler ramazan orucunu fitrenin ikinci bir vücûb sebebi saymışlardır. Ancak fıtır sadakasının vâcip olması için ramazan orucunu tutmuş olmak şart değildir. Vücûb şartı, sebebi meydana gelmiş olan hükümle yükümlü sayılmak için aranan şartları ifade eder. Yukarıda belirttiği üzere (ramazan bayramı vaktinde) sağ olarak bulunma fıtır sadakasının vücûb sebebidir. Ancak sebebin bulunması, söz gelimi kendi ihtiyaçlerini dahi karşılayamayan fakir bir müslümanın belirtilen vakte sağ olarak kavuşması onun fıtır sadakası yükümlüsü olduğunu göstermez. Yükümlü sayılmak için bazı şartların bulunması gerekir ki, bunlar fıtır sadakasının vücûb şartlarıdır. Fıtır sadakası ile ilgili hadisler, genel olarak bütün müslüman fertler için fıtır sadakası ödenmesi gereğini belirtmektedir. Bununla birlikte, bir kimsenin ister kendisi ister kendi dışındaki kişiler bakımından fıtır sadakası yükümlüsü sayılması için bulunması gereken şartlar ve bu şartların kapsamı ile ilgili olarak mezhepler arasında ihtihad farklılıkları vardır. 1. Müslüman Olmak. Fıtır sadakasının vâcip sayılması için yükümlünün müslüman olması gerektiği hususunda İslâm bilginleri fikir birliği içindedirler. Ancak, Şâfiî mezhebinde sahih kabul edilen bir görüşe göre, gayri müslim bir kimsenin bakmakla yükümlü olduğu müslüman yakınının fitresini ödemesi gerekir. Öte yandan Hanefî bilginlere göre bir müslüman, gayri müslim olan kölesinin fitresini vermekle de yükümlüdür. 2. Mal Varlığı. Hanefîler'e göre fıtır sadakası yükümlüsü sayılmak için kişinin varlıklı olması gerekir. Varlıklı olma ölç üsü, zekâtta olduğu gibi nisab miktarına, meselâ-bu iki meblağ kıymetçe eşit olduğunda- 20 miskal altın veya 200 dirhem gümüş kıymetine denk mala sahip olmaktır. Yine zekâtta olduğu gibi temel ihtiyaçlar (havâic-i asliyye) bu miktarın dışındadır. Ancak zekâtta farklı olarak, fıtır sadakasının vücûbu için sahip olunan malın "artıcı" özellikte olması ve üzerinden bir yıl geçmiş bulunması gerekmez. Bir başka anlatımla, Hanefîler'e göre meskeni, ev eşyası, elbiseleri, bineği, silâhı ve ailesinin bir yıllık geçim masrafları ile borçları dışında artıcı nitelikte olsun olmasın 20 miskal altın değerinde malı olan kimse -bu mala sahip olduktan sonra bir yıl geçmiş olma şartı da aranmaksızın- fıtır sadakası ile yükümlüdür. Mâlikî, Şâfiî ve Hanbelî mezheplerine göre ise, fıtır sadakasının vücûbu için zenginlik ölç üsü olan nisaba mâlik olmak şart olmayıp, zengin fakir her müslüman fitre ile yükümlüdür. Ancak bu bilginlere göre fıtır sadakası yükümlülüğü için kişinin, temel

ihyaçlarının yanı sıra bayram günü ve gecesine yetecek kadar azığa sahip olması şarttır. Mâlikîler'e göre, ödeyebilme umudu varsa, kişi borç olarak fitre vecîbesini yerine getirmelidir. Fıtır sadakası ile yükümlü olan kimse sahip olduğu malı kaybetse veya bu mal nisabın altına düşse de fitre yükümlü üğü sona ermez. Fakat fitre borcu olan bir mükellef ölürse -Hanefîler'e göre- bu borç terekeden ayrılıp ödenmez; ancak mirasçları kendiliklerinden öderlerse bu iyi olur. Fakiherin çoğunluğuna göre ise terekeden fitre borcu ödenmelidir. Klasik kaynaklarda fıtır sadakasıyla mükellefiyet için hürriyet şartından söz edilir ve kölelerin fıtır sadakasıyla mükellef olmadıkları belirtilir. Bunun da sebebi, o dönemlerde bütün toplumlarda yaygın olarak bulunan kölelerin, yine mevcut telakkiler sebebiyle mükiyet hakkının bulunmayışdır. Bunun için de kölelerin fitrelerinin sahipleri tarafından verilmesi gerektiği belirtilmiştir. 3. Ehliyet. Fakiherin büyük çoğunluğuna göre, fıtır sadakasının malî yükümlü ük yönü ağır bastığı için, yükümlün âkıl ve bâliğ olması şart değildir. Konuya bu açıdan bakan üç mezhep imamının yanı sıra Hanefî imamlardan Ebû Hanîfe ve Ebû Yûsuf'a göre, mal varlığına ilişkin şartı taşıyan küçüğün ve akıl hastasının malından da fıtır sadakası verilmesi gerekir. Fıtır sadakasında ibadet yönünü üstün kabul eden İmam Muhammed ve Züfer'e göre ise böyle kişilerin malından fıtır sadakası verilmesi gerekmez. 4. Velâyet ve Bakmakla Yükümlülük. Kişinin kendi dışındaki kimselerin fıtır sadakası ile yükümlü sayılması için, bunların kendi velâyeti altında olan ve bakmakla mükellef bulunduğu kimselerden olmaları gerekir. Buna göre: Gerekli mal varlığına sahip bulunan bir müslüman, velâyeti altında bulunan ve mal varlığı fıtır sadakası ödemeye elverişli olmayan küçklerin, akıl hastalarının ve akıl zayıflarının (ma‘tûh) fıtır sadakasını ödemekle yükümlüdür. Dört mezhebe göre, mükellefin bulûğçağına gelmemiş çocukları ile akıl hastalığı veya zayıflığı sebebiyle velâyeti altında bulunan büyük çocukları ve diğer yakınları bu kapsamdadır. Bunların dışındaki kimselere gelince: Hanefîler'e göre, vefat eden oğulun çocukları ve -müslüman olsun gayri müslim olsun- ticaret amacıyla alınmış olmayıp hizmet amacıyla bulundurulanan köleler için fitre ödenmesi gerekir. Buna karşılık kişinin, bakımını üstlendiği kişiler de olsa, ana babası, büyük çocukları, karısı, kardeşleri ve diğer yakınları için fitre ödemesi gerekmez. Fakat vekâletleri olmadığı halde bunlar için ödeme yapsa geçerli olur. Hanefîler dışındaki bilginlere göre ise, kendisine fitre vâcip olan kişinin gücü varsa- müslüman ve bakmakla yükümlü olduğu (ana baba gibi) akrabası, karısı ve köleleri için de fitre vermesi gerekir. Ebû Hanîfe'ye göre, evli kadınlar fitrelerini kendileri öderler. Mâlikî mezhebinde, babanın kız çocuğu ile ilgili fitre yükümlüğü kızın koca evine intikali zamanına kadar devam eder. 5. Vakit. Hanefîler'e göre fıtır sadakası ramazan bayramının 1. günü fecrin doğuşu ile (tan yeri ağarınca) vâcip olur. Çünkü fitre bayrama izâfe edilmiş, ona ait kılınmıştır. Böylece oruç tutmanın haram olduğu bir günde, fitre ile fakir müslümanların sevindirilerek bayrama iştirakleri amaçlanmıştır. Şâfiî, Mâlikî ve Hanbelî mezheplerine göre ise fitre ramazanın son günü güneşin batması ile vâcip olur. Bu durumda Hanefîler'e göre bayram gecesine

müslüman olan kişinin, veya o gece doğan çocuğun fitresinin verilmesi gerekir. Fakihlerin çoğunluğuna göre ise bu kişiler fitre ile mükellef değillerdir. Hanefîler'e göre ramazan bayramının ilk günü fecrin doğumundan önce vefat eden veya fecirden sonra doğan çocuk için fitre vâcip olmaz. Fakihlerin çoğunluğuna göre bu iki durumda da kişilere fitre yükümlülüğü doğar. C) ÖDEME VAKTI Yukarıda belirtildiği üzere, fitir sadakası ile yükümlü olma vakti (vücûb vakti) Hanefîler'e göre ramazan bayramının 1. günü tan yerinin ağarması, çoğunluğa göre ise ramazanın son günü güneşin batması anıdır. Fitir sadakasını yerine getirmenin geçerliliği (sıhhati) için hangi zaman dilimi içinde ödenmiş olması gerektiği hususunda da farklı ictihadlar vardır. Önce belirtilmelidir ki, dört mezhepte de fitir sadakasının ramazan bayramından bir veya iki gün öncesi ile bayram namazı vakti arasında kalan süre içinde geçerli olarak "edâ" edilebileceği görüşleri hâkimdir. Bu süreden öncesi ve sonrası hakkındaki görüşler özette şöyledir: Hanefî mezhebinde fetvaya esas olan görüşe göre fitir sadakası, ramazan ayının girmesinden itibaren ödenebilir. Ramazan ayı girmeden bile verilebileceği görüşünde olanlar vardır. Bayram gününden sonraya bırakılması halinde de fitre yükümlülüğü devam eder ve ilk fırsatta ödenmesi gerekir. şâfiî mezhebine göre, fitre ramazan ayının başlangıcından itibaren ödenebilir, daha önce ödenmez. Mâlikî ve Hanbelî mezheplerine göre ise ancak ramazan bayramından bir veya iki gün önce verilebilir, daha önce verilemez. Diğer taraftan bu üç mezhebe göre, fitrenin bayramın 1. günü güneşin batışına kadar eda edilmesi geçerlidir. Özürsüz olarak bu vakitten sonraya bırakılması haramdır ve geciktirmekten ötürü fitreyi yerine getirmekle yükümlü olan kişi günahkâr olur. Fakat fitre borcu zimmetten düşmediği için, daha sonraki günlerde kazâ yoluyla yerine getirilmesi gerekir. Özet olarak, bütün mezheplere göre, fitrenin Hz. Peygamber'in uygulamasına binaen bayram namazına gitmeden önce verilmesi müstehaptır. Bununla birlikte bilginler, yine Hz. Peygamber'in hadislerinde ifade edilen yoksulların ihtiyaçlarının giderilmesi amacına uygun olarak fitrenin bayramdan bir-iki gün önce ödenmesini teşvik etmişlerdir. Fitrenin bayramın birinci gününden sonraya bırakılması ise câiz değildir; ancak zamanında ödenmemiş olmasından dolayı fitre yükümlülüğü sona ermez. D) FITİR SADAKASININ ÖDENMESİ a) Miktarı Fitir sadakası ile ilgili hadislerde Hz. Peygamber zamanında bu malî mükellefiyetin hurma, arpa, kuru üzüm gibi o dönemin yaygın gıda maddelerinden 1 sâ‘ (ölçek) olarak ödendiği belirtilmekle beraber, yine bu devirde buğdaydan da 1/2 sâ‘ olmak üzere fitre verildiğini gösteren hadisler vardır. Abdullah b. Sa‘lebe'den rivayet edilen bir hadiste Hz. Peygamber'in buğdaydan 1/2 sâ‘ fitir sadakası vermeyi emrettiği ifade olunmuştur (bk. Ebû Dâvûd, “Zekât”, 20). Ayrıca Abdullah b. Abbas, Basra Camii minberinde ramazanın son günü okuduğu bir hutbede Basralılar'a Hz. Peygamber'in fitir sadakası uygulamasını öğretirken, Rasûlullah'ın hurmadan 1 sâ‘, buğdaydan 1/2 sâ‘ takdir etmiş olduğunu bildirmiştir (bk. Ebû Dâvûd, “Zekât”, 20). Buğdaydan verilecek fitre miktarının, fitre verilecek maddelere ve miktarlarına ilişkin hadislerde belirtilmesinin yanı sıra, bu miktarın Muâviye zamanında tesbit edilmiş olduğunu bildiren rivayetler de vardır. Bu hususta Ebû Saîd el-Hudrî'den gelen bir rivayet

şöyledir: "Biz fitir sadakasını Hz. Peygamber zamanında taamdan 1 s&irc;‘, hurmadan 1 s&irc;‘, arpadan 1 s&irc;‘ ve kuru üzümden 1 s&irc;‘ olarak verirdik. Mu&irc;viye zamanına kadar bu böyle devam etti. Mu&irc;viye halifeliği zamanında hacca geldi, minbere çıkarak bir konuşma yaptı ve şöyle dedi: ‘Ben iki müd (1/2 s&irc;‘) Şam buğdayının, 1 s&irc;‘ hurmaya eşit olduğunu görüyorum’. Bundan sonra insanlar onun görüşünü kabul ederek, buğdaydan fitir sadakasını 1/2 s&irc;‘ olarak vermeye başladılar" (bk. Buh&irc;rî, “Zek&irc;t”, 76). Bu hadis ve haberleri değerlendiren fakihler fitir sadakasının cins ve miktarlarını aşağıdaki şekilde tesbit etmişlerdir: Hanef&irc;ler'e göre fitir sadakası buğday, arpa, hurma ve kuru üzüm olmak üzere dört nevi gıda maddesinden verilir. Bunlar içinde buğdaydan (buna buğday unu ve kavut da dahildir) 1/2 s&irc;‘, diğerlerinden 1 s&irc;‘ fitre verilir. Ş&irc;fi&irc;ler'e göre fitre her çeşit hububattan, hurma ve kuru üzümden 1 s&irc;‘ olarak verilir. Ancak fitre ülkede veya mükellefin bulunduğu bölgede en çok tüketilen gıda maddelerinden biri olarak ödenmelidir. M&irc;lik&irc;ler'e göre fitre buğday, arpa, darı, hurma, kuru üzüm, keş gibi gıda maddelerinden olmak şartıyla, bunların ülkede en çok tüketileninden 1 s&irc;‘ olarak verilir. Hanbel&irc;ler'e göre ise fitre, naslarda zikredilen buğday, arpa, hurma, kuru üzüm ve keşten 1 s&irc;‘ olarak verilir. Bu maddeler bulunmaz ise diğer hububat ve meyve türlerinden verilebilir. Görüldüğü gibi fitre fakihlerin çoğunluğuna göre, buğday dahil yukarıda sayılan bütün gıda maddelerinden 1 s&irc;‘ olarak verilmektedir. Hanef&irc;ler'e göre diğerlerinde aynı olsa da buğdaydan 1/2 s&irc;‘ verilmektedir. S&irc;‘, bir hacim ölç üsü, birimi olup 2.75 litredir. Klasik fıkıh kaynaklarındaki bilgi ve ölçler böyledir. Ancak, Hz. Peygamber dönemindeki uygulamalar dikkatlice izlendiğinde ve fitir sadakasının mahiyeti ve gayesi de göz önünde bulundurulduğunda, günümüzde fitrenin bu gıda maddelerinden biriyle ve bu ölçlere göre ödenmesinin yeterli, hatta doğru olmayacağı söylenebilir. Çünkü rivayetler, o dönemde bu gıda maddelerinin toplumun temel tüketim maddeleri olduğunu ve miktarlar arasında da denklığın bulunduğunu göstermektedir. Öte yandan fitre ile, bir fakirin içinde yaşadığı toplumun hayat standardına göre bir günlük yiyeceğinin karşılanması ve onun da müslüman toplumun üyesi olmanın hazzına ve bayram sevincine iştirak ettirilmesi hedeflenmiş olmalıdır. Bu ve benzeri mül&irc;hazalardan hareketle günümüz İsl&irc;m bilginleri, fitir sadakasının tesbiti konusunda iki ölçden birinin esas alınması gerektiği görüşündedir: 1. Hadislerde geçen gıda maddelerinin 1'er s&irc;‘ının para cinsinden ortalamasının alınması. Bu uygulama ile, ramazan ayında kuru üzüm, hurma, buğday ve arpa gibi maddelerin çeşitli kalitelerine göre belirlenmiş birbirinden çok farklı birçok rakamın ortaya çıkması ve müslümanların bu durum karşısında tereddüde düşmesi önlenmiş olacaktır. 2. Fitre miktarı olarak, bir şahsın bir günlük normal yiyeceğini sağlayacak miktarın ölç ü alınması. Bu miktarın hadislerde zikredilen gıda maddelerinden en ucuzunun bedelinden daha düşük olmaması da gerekir. Bu usul benimsendiğinde fitre verilecek fakirin hayat şartlarına göre bir günlük gıda ihtiyacı değil fitre veren kimsenin kendi günlük gıda tüketim ortalamasının ölç ü alınması, fitrenin m&irc;na ve gayesine daha uygundur. Kur'an'da yemin kef&irc;retiyile ilgili olarak "Ailenize yedirdiğiniz yemeğin orta hallisinden on fakire yedirmek" (el-M&irc;ide 5/89) ifadesi böyle

bir ölçünün alınmasını haklı ve gerekli kılmaktadır. İmam Şâfiî'nin ichtihadı da, herkesin ortalama olarak tükettiği yiyecek maddelerinden fitre vermesi gerektiği şeklindedir (Şâfiî, el-Uümm, II, 59). b) Ödeme Şekli Fitre bir ibadet olduğundan, bu vecîbenin geçerli olarak yerine getirilmiş olması için niyet şarttır. Fitre ayrılırken niyet edilebileceği gibi, onu verirken de niyet edilebilir. Niyet, bu ödemeyi Allah rızâsı için fitre olarak yaptığını gönülden geçirmek veya dil ile söylemekten ibarettir. Bunu fakire verirken "bu fitredir" demeye gerek yoktur. Fakihlerin çoğunluğuna göre fitre kıymet (para) olarak ödenemez. Hangi gıda maddesinden ödenecekse, -ki bu, o bölgenin en çok tüketilen maddesi olacaktır- o maddeden verilmelidir. Hanefîler'e göre fitre para olarak da verilebilir. Hatta bu usul, fakire acil ihtiyacını giderme imkânı vereceğinden daha uygun bulunmuştur. Tekrar ifade edelim ki, hadislerde fitre ölçüsü olarak tesbit edilen ve ileri dönemlerde de ölçü alınmaya devam edilen bu miktarlar asgari sınırlardır. Bu gıda maddeleri ve miktarlar, İslâm'in ilk tebliğ edildiği çevrenin maddî şartları ve beslenme imkânlarına göre belirlenmiştir. Bu konudaki Hz. Peygamber'in emir ve tavsiyeleri, fakirlerin böyle günde el avuçaçmaktan kurtarılması, onların da doyurulup bayram sevincine iştirak ettirilmesi yönündedir. Fitre ödenirken bu gaye ve ölçülerin göz önünde bulundurulması, bu dinî mükellefiyetin hikmetlerine daha uygun düşmektedir. O halde kişi ekonomik durumuna ve içinde yaşadığı ortama göre fakirin en az bir günük yiyecek-içecek ihtiyacını karşılayacak bir parayı fitre olarak tesbit edip vermelidir. Şöyle ki, ailenin bir aylık mutfak masrafı otuz güne, sonra aile fertlerinin sayısına bölünür. Çıkan rakam kişinin kendi ekonomik seviyesine göre ortalama bir günük gıda masrafını gösterir. Fitre ödemesinin "temlik" sûretinde yapılması gerekir. Meselâ fitre mükellefinin, bir fakirden alacağına mahsup ederek ona fitre ödemesi geçerli olmaz. c) Fitre Verilebilecek Kimseler Fıtır sadakasının sarf yerleri ile zekâtın sarf yerlerinin aynı olduğu hususunda fakihler görüş birliği içindedirler. Buna göre, zekât verilemeyen kimselere fitre de verilemez. Şu kadar var ki, gayri müslimlere zekât verilemeyeceği noktasında bilginler ittifak etmiş olmakla birlikte, Ebû Hanîfe'ye göre İslâm ülkesi vatandaşı olan Ehl-i kitaba (zimmî) fitre verilebilir. Ebû Yûsuf'a ve fakihlerin çoğunluğuna göre ise zimmîye fitre verilemez. Hanefî mezhebinde Ebû Yûsuf'un görüşü fetvada esas alınmıştır. Kendilerine fitre verilemeyecek kişiler şunlardır: Dinen zengin sayılanlar, fitre yükümlüsünün zevcesi, usulü (ana-babası, dede ve nineleri), fürûu (çocukları ve torunları), bakmakla yükümlü olduğu yakınları. Zenginlik hakkında değişik ölçüler belirtilmiştir; Hanefîler'e göre, artıcı nitelikte olsun olmasın nisab miktarı malı olan kişiye fitre verilemez. Fitre verilirken, mükellefin bulunduğu yerdeki fakirlere, uzakta otursalar da fakir akrabalara, iyi ahlâk sahibi ve geliri giderini karşılayamayanlara önçelik verilmelidir. Bir kimse fitresini bir fakire verebileceği gibi, birkaç fakire de dağıtabilir. Ayrıca birçok kişi de fitrelerini bir fakire verebilirler Diyanet vakfı ilmihalinden alınmıştır.

[İslam ve Hayat, Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)